



### 1. שו"ת אבקת רוכל סימן ריב (1488-1572) - ספרד וישראל

נדרשתי לאשר שאלני הישיש הנבון ה"ר טודרוס על דבר ריאה הסרוכה במקום חיתוך האונות לבשר שבין הצלעות במקום רביתא דאונת שנהגו עד היום כל בני עירו להכשירה בלי בדיקה כלל בבהמת ישראל אכן בבהמת גוי היו אוסרים לגמרי זולתי בשעת הדחק שאז היו מכשירים גם בבהמת גוי ועכשיו יש מגמגמים בדבר ואומרים מאחר שבאשכנז היו נוהגים לאוסרם לגמרי אפילו בבהמת ישראל שקהל הקדוש קהל אשכנזי ראו להחזיק במנהג אבותיהם ולאסור אותה ושמה שהתירו אותה עד היום שלא כדון עשו ולכן בקש ממני ה"ר טודרוס הנזכר למעלה להודיעו איזה הדרך ישכון אור :

והנני משיב ואומר ששורש דין זה בפרק מקום שנהגו דתנן התם מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ... הרי הדבר בבירור שכל איש היוצא ממקום שמחמירין למקום שמקילין ואין דעתו לחזור למקומו דאינו נוהג כמנהג מקום שיצא משם אלא כמנהג המקום שהלך לשם וא"כ בנ"ד כשבאו האשכנזים למלכות הזה יש להם לנהוג כמנהגי מקומות אלו ולא כמנהגי מקומות שיצאו משם :

ואם יטעון טוען ויאמר הנ"מ ביחיד הבא לידור במקום שיש בה ישראלים רבים דכיון דיחיד הוא יש לו לבטל מנהגו מפני מנהגם אבל כשנמצא במקום שנוהגים להקל קהל מסויים שבאו ממקום שנהגו להחמיר אינם בטלים לגבי מקום שהלכו שם וצריכי' הם להחזיק כמנהג אבותיהם שהחמירו על עצמם איכא למימר דליתא אלא כשם שיחיד צריך לבטל מנהג מקום שיצא משם לגבי רבים דמקום שהלך לשם כך רבים צריכים לבטל מנהג מקום שיצאו משום לגבי מקום שהלכו לשם אם הם מרובים מהם

### 2. מגן אברהם סימן סח [אר"ז"ל - 1534-1572 - ארץ ישראל. ר' אברהם גומבינר 1682-1635, פולין]

האר"י ז"ל לא היה אומר פיוטים ופזמונים אלא מה שסדרו הראשונים כגון הקלירי שנתקנו ע"ד האמת, אמנם המנהגים שנהגו בשרשי התפלה אין לשנות ממנהג מקומו כי "ב שערין בשמים נגד"ב שבטים וכל שבט יש לו שער ומנהג לבד מה שנזכר בגמרא שוה לכל (הכוונות) וז"ל הגמרא ירושלמי אף על פי ששלחנו לכם סדר התפלות אל תשנו ממנהג אבותיכם עכ"ל וכ"כ בס"ח סי' רנ"ו וכתב שגם הפוסקים שאומרים על הפיוטים צריך לנגן כמו שמנגנים הקרוב"ץ - ובש"ל האריך בשם גאונים שמצוה לומר פיוטים וכשפייט ר"א וחיות אשר הנה וכו' ליהטה אש סביבותיו עכ"ל:

### 3. הקדמות לשולחן ערוך הקדמת הרמ"א (1530-1572) - פולין

כ"ש מן הכלל שכלל הגאון הנ"ל מעצמו לפסוק אחר הר"ף והרמב"ם במקום שרוב האחרונים חולקים עליהם, וע"י זה נתפשטו בספרי הרבה דברים שאינן אליבא דהלכתא לפי דברי החכמים שמימיהם אנו שותין, והם הפוסקים המפורסמים בבני אשכנז אשר היו לנו תמיד לעינים ופסקו מהם קמאי דקמאי, והם האור זרוע והמרדכי ואשר"י וסמ"ג והסמ"ק והגהות מיימון אשר כולם נבנו על דברי התוס' וחכמי צרפת אשר אנו מבני בניהם...

אף כי דברי סתומים וחתומים ואין ערך להם עם דברי הגאון כאשר כל דבריו נמצאים בספרו הגדול בית יוסף, מ"מ הלכתי בדרכו לכתוב הדברים סתמא, כי לרוב גם דעתי בספרו תמצאהו והמעייין יבחר. ואם לא ימצאהו בספרו ידקדק בדברי האחרונים אשר נתפשטו במדינות אלו אחת הנה ואחת הנה וימצא מבוקשו, כי מעט מזער הוספתי וכתבתי מדעתי כן נראה לי להודיע כי ממני יצאו הדברים, ואקוה להשי' שגם דברי הארוכים יתפשטו בישראל, ושם אגודות אגודות חבילות חבילות של ראיות וטעמים, ונמוקי וטעמי בכל דבר לפי השגת ידי, ומי שיש לו חיד לטעום יבחין המטעמים בטעמיהון בעצמו ולא יסמוך על אחרים, ומי שלא הגיע למדרגה זו לא יזוז מן המנהג,

### 4. ים של שלמה מסכת בבא קמא הקדמה (1510-1573) - פולין

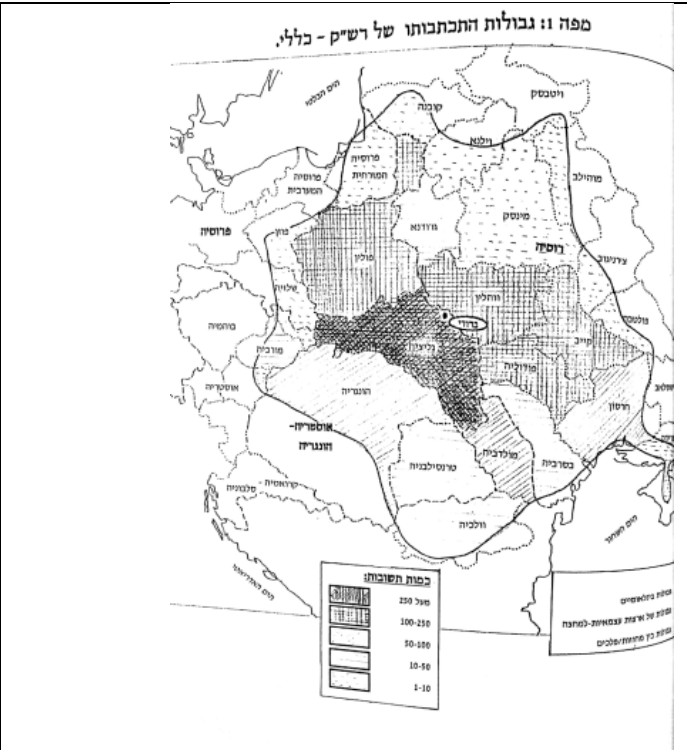
ונחזור לראשונות, להתלמוד אשר אנו עוסקים בו, וממנו אנו שותים. לולי חכמי הצרפתים בעלי התוס', שעשאוהו אותו ככדור אחד. ועליהם נאמר דברי חכמים כדרבונות, והפכוהו וגלגלוהו ממקום למקום. עד שנראה לנו כאחת, מבלי סותר ומבלי עוקר. אלא סוגיא זו אומרת בכה, וסוגיא זו אומרת בכה, ולא קרב זה אל זה. ונמצא מיושר התלמוד. ומקושר: וכל הסתימות יפושרו. ותוכן פסקיו יאושרו: אף כל זאת לא הספיק לאחרונים. אם מצד החלוקות, שעמדו האחרונים אשר באו אחריהם, והוסיפו וגרעו חילקו ושינו. ולא נאותו להם בכל הדרך אשר דרכו, ולקחו (לו) [להם] אשר בחרו. או מצד שבעלי התוס' בעצמם חולקים בכמה מקומות. ודבריהם סתרו זו את זו.... והנה כת אחרת, כגון הרמב"ן והרמ"ה והר"ז והרשב"א, ואיש הקדוש ר' יונה ותלמידיו. ואיש ענו וטהור, אשר אין באחרונים כמוהו, מהר"ם מרוטנבורג נקרא, והעמיד תלמיד אחד, שכמעט מלא את מקומו, מרנא ורבנא רבינו אשר, למדו היטב, ודרשו וחקרו, ובנו את יסודם על דברי הר"ף. אשר בירר התלמוד, וניפה ב"ג נפות. ועל דברי התוספת, משניהם הוציאו לאור כל תעלומתם. אחרי כל זאת לא די שלא הספיק לנו חיבורם, אלא שרבתה המבוכה. והתורה לא נעשה כשתי תורות, אלא כתר"ג תורות, מרוב ריבוי החלוקות. וכל אחד בונה במה לעצמו. וכאילו כף מאזני צד"ק בידו, ובשקל הקודש הוא שוקל, ומכריע כלפי כף זכותו. ולעומתו ברוך יאמר, הספדי אומר, לעולם צדקו דברי המחברים אם הוא מן הספרדים. ובפרט דברי הרמב"ם, שהיה מעולה בכל מעלות, בפנימות וחיצונות, וכל חכמי הצרפתים כקליפות השום נגדו. ושרי ליה מריה, שגרמתיה הוא, וגורם דיליה הוא. אם כן הוא מה שנמצא באיגרתו, בכתב שכתב לבנו, וגזר עליו ללמוד ספרי החכם ר' אברהם אבן עזרא, אשר לא היה בעל תלמודא. ורוב בנינו ופירושו על דרך התכונה והטבעי, וקבלת חיצונות. והתריס בכמה מקומות נגד דברי חכמי התורה והתלמוד. או מבלי השגחה או מבלי ידיעה. וכבודו במקומו מונח, כי חכם גדול היה, ואין משיבין את הארי. כי אין הולכין אחר פירושו, לא לחיוב ולא לפטור, לא לאסור ולא להתיר. כי עשה כמה פעמים נגד ההלכה, אפילו נגד חכמי המשנה, ונגד אמוראי התלמוד בלי מספר. ואמת שמעתי אומרים עליו, שכך היה מכריז, והיה מודיע לרבים, שאינו רוצה לישא פנים, אלא לפרש עד מקום אשר שכלו יגיע, לולי הקבלה. כאשר רימזו במקצת מקומות בפירוש התורה, לולי הקבלה הייתי אומר כו'. אף על פי כן לא צדקו דבריו בעיני. ולפי דעתי שכבר נתן עליו הדין. כי נתן יד למינים ולצדוקים, ולקלי האמונה. אני הגבר אשר ראה עני עמו. ואף כל זאת ששיבח אותו הרמב"ם, ונתן לו העטרה החרשת. כי דרך קצת בדרכיו, בעניין חכמת פילוסופים וחידותם. וסברו שבאותה החכמה זכו ועלו לשלימות, ולתכלית הנפש הנשארת. הלואי שתהיה עלייה זו עלייה, ותנו לא מידי. אבל לא היה לו להרמב"ם די בזה. אלא שגינה חכמי הצרפתים, ואמר, שלא יראה להם שהם מכירים הבורא, אלא מתוך אכילת בשר שור שלוק מטובל בחומץ (ובשומין) [ובשומין].

**גם** עיקר השנתי אינו רק שאוכיח צמקת דבריו שסותרים זה את זה ושהיה נעלם מאנו חילופי מנהגים של ב"י כמו שהרבן ל"ה מוכרח להודיע חילופי מנהגי בני מדינתו ממנהגי בני תורה כמו בן הוא הכרח גדול להודיע חילופי מנהגי בני אשכנז ממנהגי מדינת פולין שאם הרב לא רצה לבטל מנהגו מפני מנהג א"י כ"ש שאין לבני אשכנז לבטל מנהגם מפני מנהג מדינת פולין וכן קצת בתשובת מהרי"ל בסי' ק' בשם הרא"ש שאין לבטל משורת אשכנז בשביל שאר מדינות כי התורה ירושה להם לאשכנזים מזהוהו אחרת ואפי' אם היה המקור שקולין איין לבטל משורת מדינה זו בשביל מסורת מהינה אחרת אפי' באיסורי דרבנן וכ"ש באיסורי דאורייתא ומהנה הרב עצמו לא כתב בתקדמת ספרו דק אמנהג בני מדינתו ולא זכר מנהג אשכנז כלל ובהקדמת המגיה זכר בפירוט בולני"אה רוס"אה פיה"ס מער"ינן זה ראינו עוד את הגבול וכתב ובאולי בכל מקום אשר תשיג לשון אשכנז בין היהודים הרי שמתחלק את הדברים מניעים ג"כ לבני אשכנז אם לאו אכן המדפים הוסיף ליה מדינה והוכיר ג"כ אשכנז בפירוש דקף המאשן כי עיני הקונים לעולם ישוטטו תחילה בתחילת הספר ומה הרבה לוקונים מכל המדינות ואינו כן כמו שאבאר אי"ה ולהיות כי

6. שו"ת רבי אליהו מזרחי (הרא"ם) סימן עח (1450-1526) - Constantinople שהרי שם האשכנזי במקום זה אינו רוצה לומר שבא ממלכות אשכנז אלא שהוא מקהלת האשכנזים הדרים בקושטנדינא שכל הקהלות שבקושטנדינא הן מתייחסין על שם המלכות או העיר שבאו משם והוא ליה כמו שם יחוסינ במקום הזה

7. הקדמת הסמ"ע (על חשיבות וקבלת הרמ"א) - ר' יהושע פלק כ"ץ - 1550-1614 - פולין גם לרבות שהר"ף והרמב"ם והנמשכים אחריהן לא היו מבני אשכנזי וצרפת... וגרם להן זה גם הלשונית, שלשונים וכתב פסקיהן היו בלשון ערבית, משא"כ לשון אשכנזים וצרפתים.... ואחר פירש"י ובעלי תוס' נמשכו כל גדולי אשכנז וצרפתים שבאו אחריהם שמימיהם אנו שותים. 8. גבולות ההשפעה של רבנות גליציה : במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה, ר' קלוגר כמקרה מבחן / ... מאת חיים גרטנר

<https://blog.hamapah.org/>  
 In the present case, RSK's sphere of influence largely corresponds to the areas where Mideastern and Southeastern (as opposed to Litvish and Western) dialects of Yiddish were spoken[2], and where the gefilte fish was sweet, not savory[3]. It turns out that our guiding question—What goes into a rabbi's decision about who to turn to for answers to difficult questions?—is answered in part by culture. Rabbis were more likely to entrust such questions to a greater rabbi within the same cultural sphere. That is, in the case of Galicia, to a rabbi who made latkes from kertoflen, not bulbs.



• Joseph Davis, "The Reception of the Shulhan 'Arukh and the Formation of Ashkenazic Jewish Identity," *AJS Review* 26.2 (2002): 251-276